

GEDEPORTEERDE JODEN

doet er niet toe, als je maar wat aan je lichaam hebt. Sommige oude vrouwen gaan er lachwekkend togetakeld uitzien. Er worden flesjes melk klaargemaakt om mee te geven voor de zuigelingen, wier erbarmelijk gekrijs door alle naden van de barakken heen dringt. Een jong moedertje zegt bijna verontschuldigend tegen me: 'Mijn kind huilt anders nooit, het is net of het voelt, wat er gaat gebeuren.' Ze neemt het kind, een heerlijke baby van acht maanden, uit een primitieve wieg en lacht het toe: 'Als je nu niet zoet bent, dan mag je niet met mammie mee op reis!'

. . . Ik kom langs het bed van het verlamde meisje, ze is al gedeeltelijk, met behulp van anderen, aangekleed. Ik zag nooit zulke grote ogen in zulk een klein gezichtje. 'Ik kan het niet verwerken', fluistert ze me toe. Op een paar passen afstand staat mijn kleine gebochelde Russin, ik vertelde jullie al eerder over haar.¹ Ze staat daar als ingesponnen in een web van droefheid. Het lamme meisje is een vriendin van haar. Later klaagde ze tegen me: 'Ze had niet eens een bord, ik heb haar mijn bord mee willen geven, maar ze wilde het niet hebben, ze zei: Ik ga toch in tien dagen dood en dan hebben die akelige Duitsers mijn bord maar.' Ze staat voor me, een groen zijden kimono om haar kleine, mismaakte gestalte. Ze heeft heel wijze, zuivere kinderogen. Ze kijkt me eerst lange tijd zwijgend en onderzoekend aan: 'Ik zou wel, o, ik zou zo wel in mijn tranen willen wegzwemmen.' En: 'ik heb zo'n verschrikkelijk heimwee naar mijn goede moeder.' (Deze goede moeder is enige maanden geleden hier aan de kanker gestorven, in het washok bij de wc. Daar was ze tenminste een ogenblik alleen om te kunnen sterven). Ze vraagt me met haar eigenaardig accent op de toon van een kind, dat om vergeving vraagt: 'De lieve God zal mijn twijfel toch wel kunnen begrijpen, in een wereld als deze?' Dan wendt ze zich van me af, in een bijna liefelijk gebaar van oneindige droefenis en de hele nacht door zie ik een mismaakte, groenzijde gestalte zich bewegen tussen de bedden, kleine handreikingen verrichtende voor de vertrekkenden. Zelf hoeft ze nog niet weg, tenminste dit keer nog niet . . .

Ik zit tomaten uit te persen, om sap voor de baby's mee te geven in flessen. Naast me zit een jonge vrouw, ze ziet er ondernemend, reisvaardig uit, en zeer verzorgd. Het klinkt haast als een kreet van bevrijding, wanneer ze met een wijd armgebaar uitroept: 'Ik ga de grote reis aanvaarden, misschien vind ik m'n man.' . . . Ze lacht uitdagend: 'Al vervuilen en versmeren we, wij komen er doorheen!' Ze kijkt naar de huilende baby's om ons heen: 'Ik zal goed werk doen in de trein, ik heb nog moedermelk.'

'Wat, u ook?' roep ik opeens ontzet. Tussen de omgewoelde bedden der onrustige en klagende zuigelingen komt een hoge vrouwengestalte aangezwenkt, de handen grijpen in de lucht om een houvast. Ze is gekleed in een lange, zwarte, ouderwetse japon. Ze heeft een aristocratisch voorhoofd en een spierwit, golvend,

¹ ETTY HILLESUM had zich enkele keren uit Westerbork naar Amsterdam kunnen begeven; ze was steeds naar het kamp teruggekeerd.